

Warszawa, dnia 17 marca 2010 r.

RPO-639166-VII-7020/11006.1/10/MC

I n f o r m a c j a
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej
(wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 16 i 18 lutego 2010 r., do Policyjnej Izby Dziecka Komendy Miejskiej Policji w Bielsku-Białej, przy ul. Długiej 12 (zwanej dalej Izbą, PID lub placówką), udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego. W wizytacji wziął udział także pracownik Zespołu Terenowego Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Katowicach.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania nieletnich umieszczonych w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach pierwszego dnia wizytacji dokonano następujących czynności:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania placówki z wychowawcami w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej;
- dokonano oglądu obiektu i terenu Izby: sypialni nieletnich, świetlic, pokoju medycznego, pomieszczeń sanitarnych, dyżurki, magazynu oraz pola spacerowego;

- w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowę z jednym nieletnim, który w tym czasie przebywał w Izbie;
- zaznajomiono się z losowo wybranymi aktami osobowymi kilkunastu nieletnich;
- zapoznano się z książką przebiegu służby.

W ramach drugiego dnia wizytacji dokonano następujących czynności:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania placówki z p.o. kierownika Policyjnej Izby Dziecka;
- zapoznano się z książką wizyt lekarskich oraz konspektami zajęć prowadzonymi w placówce.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Prawa i obowiązki nieletniego zatrzymanego w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej, Porządek dnia w Izbie Dziecka, Sprawozdanie z działalności Izby Dziecka Komendy Miejskiej Policji w Bielsku-Białej za okres od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2009 r., Sprawozdanie z dnia 19 stycznia 2008 r. z kontroli Izby Dziecka Komendy Miejskiej Policji w Bielsku-Białej, przeprowadzonej przez sędziego Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej za okres od 1 stycznia 2008 r. do 31 grudnia 2008 r., Protokół kontroli sanitarnej przeprowadzonej przez Zespół Państwowej Inspekcji Sanitarnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na obszarze województwa śląskiego w dniu 7 sierpnia 2009 r. oraz Sprawozdanie z kontroli Policyjnej Izby Dziecka przeprowadzonej przez Komendę Wojewódzką Policji w Katowicach w dniach 28-29 kwietnia 2009 r.

2. Charakterystyka placówki.

Policyjna Izba Dziecka podlega Komendzie Wojewódzkiej Policji w Katowicach. Izba jest przeznaczona dla 25 osób, w wieku od 13 do 21 lat, które zostały zatrzymane przez Policję, w związku z uzasadnionym podejrzeniem, że

popęłniły czyn karalny, a zachodzi uzasadniona obawa ich ukrycia się lub zatarcia śladów tego czynu, albo gdy nie można ustalić tożsamości nieletnich.

W skład kadry placówki wchodzi: kierownik oraz 10 funkcjonariuszy Policji – wychowawców. Pięciu z nich posiada wykształcenie wyższe pedagogiczne, jeden ukończył studium nauczycielskie.

W 2009 r. w PID przebywało 228 nieletnich (210 chłopców oraz 18 dziewcząt). Wśród wszystkich wychowanków najwięcej było osób w wieku od 15 do 16 lat (163).

Długość pobytu nieletnich w 2009 r. w PID kształtowała się następująco:

- 222 nieletnich przebywało do 72 godzin,
- 3 nieletnich przebywało do 5 dni,
- 3 nieletnich przebywało powyżej 5 dni.

Jak wynika z informacji uzyskanej od p.o. kierownika Policyjnej Izby Dziecka, w placówce prowadzone są zajęcia wychowawcze w oparciu o przygotowane konspekty. Przykładowe tematy tych zajęć są następujące: „Czy agresja jest pomocna w osiągnięciu celu?”, „Miłość – różne sposoby jej rozumienia”, „Wpływ szkoły na realizację planów życiowych”.

3. Ogląd obiektów i terenu placówki.

Policyjna Izba Dziecka w Bielsku-Białej ma swoją siedzibę w dwukondygnacyjnym budynku. Na parterze znajdują się: dyżurka, jadalnia z pomieszczeniem kuchennym, magazyn oraz pomieszczenia administracyjno-biurowe Zespołu ds. Nieletnich i Patologii Sekcji Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Bielsku-Białej. Na końcu korytarza znajduje się wyjście na pole spacerowe. Na pierwszym piętrze mieszczą się: sypialnie nieletnich (3), izba izolacyjna, świetlica, pomieszczenie sanitarno-higieniczne oraz pokój wychowawców. Na drugim piętrze usytuowano: pokój medyczny, sypialnie dla nieletnich (2), świetlicę, szatnię dla funkcjonariuszy, izbę izolacyjną oraz pomieszczenie sanitarno-higieniczne.

Klatka schodowa została zabezpieczona kratą, tak aby chronić nieletnich przed upadkiem. W niektórych miejscach ściany noszą ślady wilgoci, odpada z nich tynk.

Sypialnie dla nieletnich stanowią puste pomieszczenia, w których w zależności od potrzeby kładzione są materace z gąbki, koce i poduszki. Zastrzeżenia wizytujących wzbudził stan materaców. Niektóre z nich były znacznie zniszczone oraz nie posiadały bawełnianego pokrycia. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika właściwym byłoby umieszczenie łóżek w sypialniach, pomimo, że obecnie obowiązujące przepisy prawa nie regulują warunków wyposażenia jakim powinny odpowiadać policyjne izby dziecka. Braku łóżek nie usprawiedliwia troska o zapewnienie wychowankom bezpieczeństwa, ponieważ można zamontować łóżka wraz z odpowiednimi zabezpieczeniami, które uchronią nieletnich, przykładowo przed dokonywaniem samouszkodzeń przy pomocy poszczególnych ich elementów.

Ściany sypialni zostały w całości, bądź do wysokości ok. 1,5 m pokryte farbą olejną. Wymagają one odmalowania, ponieważ w wielu miejscach były zabrudzone oraz posiadały liczne zarysowania. W jednej sypialni, znajdującej się na pierwszym piętrze odpadał tynk. Podłogi wyłożono linoleum bądź parkietem. W pomieszczeniach działa wentylacja grawitacyjna umożliwiająca właściwą cyrkulację powietrza. Ponadto, jedna z sypialń, znajdujących się na drugim piętrze, w dniu wizytacji pełniła funkcję magazynu. Znajdowały się w niej: łóżko, materace, poduszki, koce, szafki, pościel oraz krzesło. Ściany tego pomieszczenia mają liczne pęknięcia, w niektórych miejscach odpada tynk.

W świetlicy usytuowanej na drugim piętrze znajduje się stół do ping-ponga, paletki do grania, fotel oraz krzesło. Ściany do wysokości ok. 1,5 m pomalowano farbą olejną. W świetlicy na pierwszym piętrze ustawiono 3 szafy, w których przechowywane są lektury, różnego rodzaju gry (np. puzzle, domino), materiały do zajęć plastycznych, a także archiwalna dokumentacja. Ustawiono tam również 2 biurka, krzesła oraz telewizor.

Placówka dysponuje 2 izbami izolacyjnymi. Są to puste pomieszczenia, bez wyposażenia. Podłogi wyłożono linoleum oraz parkietem. Ściany pomalowano farbą olejną. W izbie na drugim piętrze nie ma wentylacji grawitacyjnej. Z informacji uzyskanych od pracowników PID wynika, że w pomieszczeniach tych od 2009 r. do dnia wizytacji nie umieszczano nieletnich.

W łazienkach znajdują się: 2 umywalki, 2 oddzielone od siebie ścianą, stanowiska prysznicowe wraz z matami antypoślizgowymi oraz krzesło. Toaleta znajduje się w przedsionku, zamontowano w niej miskę ustępową. Ściany do wysokości ok. 1,5 m wyłożono kafelkami, a podłogę glazurą. Pomimo, że w pomieszczeniach tych funkcjonuje wentylacja grawitacyjna, to niektóre miejsca na ścianie były zawilgocone, odpadał z nich tynk. Wizytujący stwierdzili dostępność środków sanitarno-higienicznych, tj. mydła, szamponu, brakowało natomiast ręczników, a w jednej z toalet nie było papieru toaletowego.

Na korytarzu, na drugim piętrze, w dniu wizytacji stały szafy, biurka oraz 2 telewizory, co w znacznym stopniu ograniczało przestrzeń. Podłogę wyłożono linoleum.

Pokój medyczny wyposażono w szafę na leki, stolik, kozetkę, krzesło oraz umywalkę. Losowo sprawdzone przez wizytujących leki, znajdujące się w szafie, miały ważny termin przydatności. Pomoc medyczną nieletnim zapewnia Pogotowie Ratunkowe w Bielsku-Białej.

Pomieszczenie kuchenne wyposażono m. in. w kuchenkę gazową, zmywarkę, lodówkę, zlew, czajnik elektryczny, kuchenkę mikrofalową. Jest ono połączone z jadalnią ścianką działową, w której są dwa oddzielne okna – jedno do wydawania posiłków, drugie do odbierania brudnych naczyń. Stołówkę wyposażono w 3 wysokie stoły barowe oraz szafkę. Brakuje w niej krzesel. Nie podano przyczyny, z powodu której nie zostały one zamontowane. Nieletni spożywają posiłki na stojąco. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika jadalnia nie została we właściwy sposób przystosowana do jedzenia posiłków. Zmuszanie nieletnich do wykonywania tej czynności w pozycji stojącej, należy uznać za nieuprawnioną praktykę, niespotykaną w innych policyjnych izbach dziecka.

Ściany do wysokości ok. 1,5 m wyłożono glazurą. Posiłki są wydawane w naczyniach jednorazowych przez pracowników placówki. Do Izby dostarcza je firma zewnętrzna.

Pokój wychowawców jest niewielkim pomieszczeniem, w którym ustawiono wersalkę, biurko, szafę. Znajduje się w nim również apteczka.

Na tablicy, przy wejściu do dyżurki umieszczono informację z adresami instytucji (sąd rodzinny, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka), do których nieletni mogą się zwrócić, w razie potrzeby. Na korytarzu wywieszono także porządek dnia.

Kontrola osobista nieletnich przeprowadzana jest w magazynie, który pełni również funkcję przebieralni wychowanków. Pomieszczenie to jest wyposażone w szafy: drewniane i metalowe, w których gromadzona jest odzież wychowanków (przechowywana w workach), czysta pościel oraz akta nieletnich. Ustawiono również oddzielną szafkę na buty. W pomieszczeniu tym działa wentylacja mechaniczna. Brudna pościel przechowywana jest w piwnicy.

Na polu spacerowym o powierzchni ok. 24 m², zamontowano 2 kosze do gry w koszykówkę.

4. Rozmowy przeprowadzone z wychowankami.

W pierwszym dniu wizytacji w Izbie przebywał jeden chłopiec w wieku 17 lat. Nieletni został umieszczony w placówce poprzedniego dnia, w godzinach wieczornych. W celu uzyskania opinii o poszanowaniu jego praw, przeprowadzono z nim rozmowę w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez nieletniego.

Przebywający w placówce wychowanek nie miał zastrzeżeń do sposobu zatrzymania i doprowadzenia go do Izby. Został poinformowany o przyczynach zatrzymania, przysługujących mu w czasie pobytu w Izbie prawach i obowiązkach oraz rozkładzie zajęć, jednak nie potwierdził tego własnoręcznym podpisem. Z informacji uzyskanej od sprawujących tego dnia opiekę wychowawców wynika,

że w placówce istnieje praktyka, polegająca na tym, że nieletni są zapoznawani z przysługującymi im prawami, jednakże nie potwierdzają tego pisemnie. Ponadto, nieletni podniósł, że nie pouczono go o prawie do wniesienia zażalenia na zatrzymanie do sądu rodzinnego. Powyższe stwierdzenie nie znalazło potwierdzenia w protokole zatrzymania osoby, z którego wynikało, że nieletni został o przysługującym mu prawie poinformowany.

Chłopiec nie zgłosił uwag odnośnie traktowania go przez funkcjonariuszy, nie był poniżany słownie.

Wychowanek ocenił warunki bytowe panujące w placówce jako złe. Zwrócił uwagę, że w pomieszczeniu, w którym przebywa, poza czterema ścianami, znajduje się jedynie materac.

Po przybyciu do Izby nieletni dostał pościel, rozpinaną piżamę bez guzików oraz obuwie (klapki). Zgłosił, że w ciągu dnia wolałby mieć dres. Ponadto, stwierdził, że nie otrzymał szczoteczki do zębów. Niewydawanie nieletnim dresu oraz bielizny osobistej pozostaje w sprzeczności z § 4 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka (Dz. U. z 2002 r. Nr 10 poz. 104 z późn. zm., zwane dalej rozporządzeniem) oraz § 23 Załącznika do decyzji Komendanta Głównego Policji z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie zasad pełnienia służby przez policjantów w policyjnych izbach dziecka (zwany dalej: Zasady pełnienia służby przez policjantów w policyjnych izbach dziecka), w którym wśród rzeczy jakie otrzymują nieletni oprócz piżamy, obuwia, ręcznika i środków czystości wymieniono również odzież (dres) oraz bieliznę osobistą.

W kwestii zajęć wychowawczo-opiekuńczych, kulturalno-oświatowych lub sportowych, chłopiec stwierdził, że nie brał udziału w tego rodzaju zajęciach, jedynie przez godzinę oglądał telewizję. Przyznał, że chciałby poczytać gazetę. Zgodnie z § 3 rozporządzenia izba organizuje dla nieletnich zajęcia wychowawczo-opiekuńcze, kulturalno-oświatowe, sportowo-rekreacyjne oraz prace porządkowe na terenie izby. W ocenie przedstawicieli Rzecznika spędzanie

wolnego czasu przez nieletniego jedynie przed telewizorem nie stanowi zapewnienia nieletniemu udziału w zajęciach wychowawczo-opiekuńczych. Ponieważ był to pierwszy dzień pobytu wychowanka w Izbie, wskazanym było podjęcie odpowiednich działań mających na celu poznanie nieletniego i jego środowiska lub chociażby umożliwienie mu udziału w zajęciach świetlicowych (czytanie, rysowanie). Ponadto, zgodnie z § 2 Zasad pełnienia służby przez policjantów w policyjnych izbach dziecka, policjanci-wychowawcy sprawujący opiekę nad nieletnimi to osoby posiadające minimum średnie wykształcenie i przygotowanie pedagogiczne. Z informacji uzyskanej od p.o. kierownika placówki wynika, że nie wszyscy pracujący w PID spełniają te kryteria. W celu zapewnienia odpowiedniej opieki nieletnim, zasadnym byłoby objęcie funkcjonariuszy, pracujących jako wychowawcy, odpowiednimi szkoleniami, poszerzającymi ich wiedzę i umiejętności z zakresu pedagogiki.

Poza tym nieletni przyznał, że w czasie gdy oglądał telewizję, wychowawcy w swoim pokoju palili papierosy. Takie sytuacje nie powinny mieć miejsca, zgodnie bowiem z § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 września 2001 r. w sprawie zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 106, poz. 1163) dzieci umieszczone w policyjnej izbie dziecka nie mogą być świadkami palenia wyrobów tytoniowych.

6. Wnioski i zalecenia.

W ocenie przedstawicieli RPO, w Policyjnej Izbie Dziecka w Bielsku-Białej nieletnim nie zapewniono dobrych warunków bytowych, zwłaszcza w sypialniach oraz w jadalni. Przebywający w Izbie wychowanek nie zgłosił uwag odnośnie sposobu jego traktowania. Niemniej jednak w ocenie wizytujących spędzanie przez nieletniego całego dnia w piżamie, na cienkim materacu położonym na podłodze, bez możliwości udziału, chociażby w zajęciach świetlicowych, należy

uznać za niewłaściwe. Taka praktyka postępowania z nieletnimi powinna zostać wyeliminowana.

W oparciu o wszystkie przeprowadzone na miejscu czynności stwierdzono, że w celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących nieletnim należy:

1. poprawić estetykę pomieszczeń i przeprowadzić remonty w zakresie wskazanym w zaleceniach pokontrolnych Państwowej Inspekcji Sanitarnej,
2. wyposażyć pokoje, w których przebywają nieletni w łóżka, w celu zapewnienia odpowiednich warunków bytowych,
3. wyeliminować przypadki przebywania nieletnich w piżamach przez całą dobę poprzez wydawanie im dresów oraz bielizny osobistej,
4. doprowadzić do zmiany warunków, w jakich nieletni spożywają posiłki, tak aby mogli jeść w pozycji siedzącej,
5. objąć funkcjonariuszy Policji, sprawujących opiekę nad nieletnimi w Izbie, szkoleniami z zakresu pracy wychowawczej,
6. wyegzekwować przestrzeganie zakazu palenia wyrobów tytoniowych przez pracowników Izby na oczach wychowanków,
7. zapewnić, aby nieletni zapoznający się z przysługującymi im prawami i obowiązkami, potwierdzali ten fakt własnoręcznym podpisem,
8. zawrzeć w aktach wychowanków dodatkowe informacje dotyczące pobytu w PID, w szczególności notatki z istotnych rozmów przeprowadzonych przez wychowawcę oraz rodzaje oddziaływań kierowanych wobec wychowanka,
9. zwrócić uwagę na rzetelność prowadzonej dokumentacji medycznej.

Z odpowiedzi udzielonej przez Komendanta Miejskiego Policji w Bielsku-Białej wynika, że poprawa estetyki pomieszczeń i przeprowadzenie odpowiednich remontów zależy od tego czy jednostka otrzyma środki finansowe na ich realizację. Podjęto działania celem zorganizowania właściwego doposażenia sypialń i jadalni. Wdrożono praktykę wydawania nieletnim dresów na czas pobytu w Izbie w porze dziennej. Ponadto, funkcjonariuszy sprawujących opiekę nad nieletnimi w Izbie objęto

szkoleniami i kursami z zakresu pracy wychowawczej. Przedsięwzięto również odpowiednie czynności w celu eliminacji pozostałych, wskazanych w informacji nieprawidłowości.